

מראי מקומות- גיטין ב'

המביא קמא

דהגדר של מדה"י בהמשנה הם מקומות שהם רחוקות מעיקר הישוב, א"כ שפיר י"ל דכוונת ר' יהודה הוא מרקם למזרח היינו דריחוק זה נחשב רחוק מהישוב, אבל לר"ת עדיין ק'. וכן הק' על מש"כ הרמב"ם (תרומות א', ז') גבולי א"י ע"פ גבולים דמתני', ואם בא לתאר גבולות א"י, הרי אין מתני' מלמדנו כלום, שהרי סכ"ס פעם הגבול יוצא ופעם נכנס, והניח בקו'. וע' בתוס' יו"ט שהביא מהכפתור ופרח דרקם היינו סימן דזוית מזרחית צפונית, ואשקלון זוית

מערבית דרומית, וכו'. [ולכאור' משמע דס"ל דבאמת א"י הוי ריבוע, או דכוונתו לומר דזהו המקום שהוא יותר מזרחית צפונית, וכו', אבל אי"ז מגדיר הגבולים לגמרי, וצ"ע.]

(ג) **ואם יש עליו עוררים יתקיים בחותמיו-** מדוייק דצריכה להביא עדים על החתימות רק אם יש עליו עוררים, אבל בלא"ה לא, ולא אמרי' דטענינן לבעל דמזוייף הוא. וכ' תוס' דמה דלא טענינן לבעל כאן, אף דבדיני ממונות טענינן מזוייף לנפרע שלא בפניו, היינו משום דבעיגונא אקילו בה רבנן. וע' בר"ן (ב: בדפיו) שהביא ש' התוס' דהוכיח ממתני' דלא טענינן מזוייף אף בעלמא (דלא כתוס' בפנינו), וכ' הר"ן דאין להביא ראי' ממתני', "לפי שאין אשה זו ממונו של בעל אלא ברשות עצמה היא להנשא, ואנן לא מנעינן לה, ועוד, שמתוך חומר שהחמרת עליה בסופה הקלת עליה בתחלתה, ונאמנת".

(ד) **מאי בינייהו- הק' בתורת גיטין, לפי הה"א של הגמ', דרבה ס"ל דכל התקנה דבפ"נ הוא רק לתקן הענין של לשמה, א"כ כשהבעל מערער ואומר שהגט מזוייף, לכאור' יהי' הבעל נאמן, דהא לא תיקנו כלל שיהי' השליח נאמן לענין מזוייף, ורק לענין לשמה תקנו שיהא נאמן. וא"כ, איכא בינייהו דאי אתי הבעל ומערער ואומר מזוייף, דלרבה יהי' הבעל מהימן ולרבא לא מהימן, דהא כבר האמינו להשליח. ותי' "לכן נראה אף לפי הס"ד דרבה ל"ל דרבא, מ"מ כיון שתיקנו בפנ"כ ובפנ"ח שיהי' נאמן על חתימת העדים, ושיהי' לשמה, מהימנינן לי'**

(א) **המביא גט ממדה"י צריך וכו'- פרש"י** דשליח זה הבעל עשאו שליח להולכה. וכ' הר"ן (ב.) דמדוייק מדברי רש"י דשליח לקבלה אי"צ לומר בפ"נ ובפ"נ כשמביא הגט למדה"י. וביאר, דכיון שהאשה נתגרשה בקבלתו אין צ"ל בפ"נ. וטעם הדבר, משום דכיון דמדינא לא צריך, דבאמת אין חשש שלא לשמה או זיוף, אלא מפני חשש שמא יבא הבעל ויערער, אין לחוש לערעורו אלא כשהא נותנו לשליח להולכה, לפי שבשעה שהגט יוצא מתחת ידו אינו גומר ומגרש עדיין, וא"כ יש לחוש שמא ימלך ויערער. אבל כל שהוא נותנו לידה, או ליד שליח לקבלה, הרי בשעה שהגט יוצא מתחת ידו גומר ומגרש, וכיון שאין לחוש שמא יבא ויערער, הרי האשה מותרת לינשא אע"פ שלא נתקיים הגט, דכל היכא דליכא למיחש לערעורו של בעל, אין האשה צריכה לקיומו של גט. וכ' הפני יהושע דכ"ז אתי לשי' תוס' בהסוגיא, דכל החשש הוא רק לערעור הבעל, אבל באמת אין מקום לחוש, וא"כ י"ל דבמקום שאין מקום לחוש לערעור הבעל אין חשש כלל, אבל לשי' רש"י בהסוגיא, דחששה גמורה הוא, א"כ לכאור' עדיין ק'. ותי' "ונראה לענ"ד דכיון דבשליח קבלה נגמרו הגירושים במדה"י עצמו, תו לא חיישי', כי היכי דלא חיישינן לגיטין שניתנו במדה"י מיד הבעל ליד האשה ובאתה אח"כ לא"י, דמותרת להנשא בדליכא ערעור, וה"נ

דכוות"י" [נמשמע דכוונתו דזהו הגדרת התקנה, דלא תקנו לחוש אלא במקום שאין הגירושים חלין עכשיו, אבל במקום שהגירושים חלין מעיקרא לא תקנו, אף דבעצם הי' שייך לחוש לזה].

(ב) **מרקם למזרח וכו'- הק' החזון איש (אה"ע קמ"ז, לסוגיין, עמ' 530),** מה מהני להזכיר עיר א' לכל רוח, דאי"ז מלמדנו כלום בגבולות הארץ, וא"א לומר דרואין כאילו חוט מתוח כנגד רקם צפון ודרום לרובע של עולם וכן לכל רוח, שאין א"י מרובע לרובע של עולם, אלא פעם הגבול יוצא ופעם נכנס. ועוד יש להק', הרי גבולי א"י כתובות בתורה. וכ' דלפי מש"כ תוס' בשם הר"י

וב', דטבלה. וא"כ, כיון דאינה בחזקת שתהא רואה כל שעה, ונאמנת לומר דפסקה, א"כ ראי' דנאמנת היכא שאינה אתחזק איסורא. ולגבי הא דאמרה שטבלה, בזה באמת אתחזק איסורא דטמאה עד שטובלת, אולם זהו בידה לעשות, וא"כ יש להביא ראי' מזה דנאמנת גם במה שהוא בידה. וע"ע ברמב"ן (יבמות שם) דג"כ צידד דלכאו' יש להביא ראי' מנדה דנאמנת אפי' כנגד אתחזק, אלא דכ' דאין להביא ראי' כלל מנדה, ד"היא עצמה שאני, דרחמנא הימנה מאחר שהוא מעשה של עצמה, מתוך שנאמנת לעצמה ועושה מעשה בכך, נאמנת אפי' לבעלה".

(ז) **ע"א נאמן באיסורין- פרש"י**, שהאמינה תורה לכ"א בהפרשת תרומה, שחיטה, ניקור הגיד והחלב. וכ' תוס' דלא הי"ל להביא הא דהפרשת תרומה ושחיטה, דבידו הם. וצידד החי' הר"ן בדעת רש"י ד"ל דאתחזק איסורא ובידו לתקן שוה למה שאינו אתחזק ואינו בידו, וא"כ שפיר הוי ראי'. והעירו האחרונים על קו' התוס', דלכאו' הו"ל להק' גם מניקור הגיד, דג"כ אתחזק וג"כ הוא בידו. וכ' השב **שמעתתא** (ו', ה') דבאמת בניקור יש שניהם, דלגבי הירך צריך להיות נאמן משום דבידו להסיר הגיד מהירך. אבל לגבי כל חתיכת בשר צריך גם לנאמנות שאי"ז גופא הגיד, וא"כ אף לדעת תוס' שפיר הביא רש"י ראי' דע"א נאמן באיסורין בלא אתחזק ובלא בידו מניקור.

(ח) **אבל הכא דאתחזק איסורא דאשת איש, הוי דבר שבערוה, ואין דבר שבערוה פחות משנים- ביאר הרמב"ן** (יבמות פ"ח) דבאמת ב' קו' הם, דהיינו דאפי' את"ל דבאמת ע"א נאמן כנגד אתחזק, הרי אין דבר שבערוה פחות משנים, אפי' במקום דלא אתחזק. אולם, מדברי תוס' (ד"ה הוי) מבואר שהוא הבין דקו' הגמ' הוא דע"א אינו נאמן כנגד חזקה בדבר שבערוה, ומה דנקט דבר שבערוה, היינו משום דהיכא שאינה דבר שבערוה ספק הוא בגמ' יבמות אם מהני ע"א כנגד אתחזק, וא"כ לחזק הקו' נקטי' שהוא דבר שבערוה (אולם אין ברור מה יסבור אם יהי' דבר שבערוה בלא אתחזק, האם ע"א נאמן או לא). וע"ע ברשב"א דכ' כהרמב"ן,

ג"כ על גוף חתימת העדים, שלא יוכל הבעל לטעון מזוייף".

(ה) **דאתוהו בי תרי- פרש"י**, ואם יערער הבעל הם יקיימוהו, והק' תוס', אטו בכיפא תליא, וגם למה צריך שהם שלוחים דוקא, אפי' ב' מן השוק נמי. ולכן פי' הריב"א דכיון שאומרים שהם שלוחי הבעל, תו אין הבעל נאמן לומר לא שלחתים, ואינו חשוד להחתים עדים פסולין במזיד. וביישוב פרש"י, כ' הריב"ש (סי' שי"ח) דכיון ששניהם שלוחי הבעל הם, א"כ אמרי' דמסתמא חתמו העדים בפניהם או ידעו

בחתימתם [ומדבריו משמע שאי"צ ממש שיהיו מצויין לקיימו אח"כ, אלא דמה שאומרים שהם שלוחים הוי כמו קיום. וע"ע ברש"י לקמן (טז:), דכ' דבאמת אף אם א' מהם הי' שליח הי' סגי, כיון דלמעשה שניהם הביאו הגט, אלא דלא חלקו רבנן בתקנתם היכא שא' מהם השליח, ורק בשניהם שלוחים, שהוא דבר שלא שכיח, לא גזרו. ולכאו' משמע דלא כדברי הריב"ש, דמדבריו משמע דכוונת רש"י כאן הוא דצריכים שניהם להיות שלוחים בעצם, ולא משום חשבון צדדי של לא פלוג, וצ"ע].

(ו) **ע"א נאמן באיסורין- פרש"י**, שהרי האמינה תורה כאו"א מישראל על הפרשת תרומה, ועל השחיטה, וכו', וכע"ז כ' ביבמות (פח:). אולם ע' בדבריו בחולין (י: ד"ה עד) דכ' דהמקור הוא מקרא דוזבחת מבקרך ומצאנך... ואכלי כהנים על ידו, וצ"ע. והק' **התוס' ישנים** (יבמות שם), "ותימה, ומה לנו בזה הדבר, יזהר במה שיאכל" (וע' דברות **משה** [א', א'] דכ' על קו' זו "ואף שאין זה קו' גדולה, דרש"י סובר שגם זה שלא יוכל אדם לאכול אלא בדוחק גדול כזה, נחשב זה כאין יכולין לעמוד בזה, ולא מסתבר שיהי' זה אסור"). ולכן פי' (וכן פי' תוס' כאן ושם) דהמקור הוא מהא דנדה נאמנת לספור לבעלה (ואין נדה נחשב דבשב"ע, ע' במהרש"ם מה שציין מספר הישר בענין זה). והא דלכאו' מבואר שהיא נאמנת אפי' כנגד אתחזק, שהרי בחזקת טומאה היא, כ' תוס' דאינה בחזקת שתהא רואה כל שעה, וכשעברו שבעה טהורה ממילא, ולא אתחזק איסורא, וגם בידה לטבול. והק' **המהרש"א**, דאם באמת בידה הוא, א"כ הדרה קו' לדוכתא, מהו הראי' מכאן דאפי' בשאינה בידה דע"א נאמן באיסורין, הרי שאני הכא דבידה היא. ות"י דבנדה באמת יש ב' דברים שצריכים נאמנות, א', דפסקה מלראות דם,

כוונתו, הרי נכלל בקרא דע"פ ב' עדים היינו דרוב לא מהני בממונות, אלא ראי' דב' עדים, וא"כ נילף דין זה מממון, וצ"ע.

(א) **ורבנן הוא דאצרוך- יש מח' יסודי בין רש"י ותוס' איך לפרש צריכות זה, רש"י פי' שיש לנו חשש שמא ימצא הבעל גט ששמו כשמו, וכו', ותוס' פי' דכל החשש הוא שמא יערער הבעל ויאמר דהסופר כ' הגט להתלמד (אבל מצידנו באמת אין חשש לפי תוס'). והק' רעק"א, למה לא פי' תוס' דיטעון הבעל שהסופר הוא מהמיעוטא דמיעוטא דאינו בקי. ותי' ר' נחום (מ"ח) דתוס' לשיטתייהו, דכל החשש הוא שמא יבא להוציא לעז, ומשו"ה י"ל דמשום דמיעוטא דמיעוטא ליכא לעז, וא"כ אין מקום לחשש זה.**

(ב) **ורבנן הוא דאצרוך- פרש"י דרבנן חששו שמא איכא דאשכח כתוב ועומד, כגון שנכתב וכו'. והק' רעק"א, למה צריך לומר בפני נחתם לפי רבה, תסגי בהא דאמר בפני נכתב, וממילא ידעי' דלא מצא גט של אחר בשוק. ואם חיישינן שמא לאחר שכתבו לזה חתמו עדים לשם אחר, א"כ אי"ז רק חסרון בלשמה, אלא חסרון הוא בעדותן בכלל, דחתימה על אחר אינו עדות על רצון בעל זה לכתוב גט זה כלל, וא"כ גם בשאר שטרות צריך להיות פסול. והק' עוד, דבכלל איך שייך שלא לשמה בחתימות, ממ"נ, אם חתם בשביל זה, הרי זה לשמה, ואם חתם בשביל אחר, הרי אי"ז חסרון רק בלשמה, אלא בעדות בכלל. וכ' דלמ"ד דצריך אמירת העדים כשחותמין שיהי' לשם איש ואשה זו, א"ש, די"ל דהחסרון בלשמה בדרך כלל הוא מה שלא אמר שלשמה הוא. אבל למ"ד דאי"צ אמירה מא"ל. וכ' די"ל דמיירי דכ' לא' מב' נשיו, ולא יזה שיצא מפתח ביתו תחלה, ונמצא דכל החסרון הוא מצד הלשמה, דאין ברירה וממילא הוי שלא לשמה. אבל לפי רש"י, דהחשש הוא שמא מצאו באשפה, א"כ לכאו' מוכרח דאין חוששים לאינן בקיאי, אלא למציאה באשפה, וזה אין שייך בעדים, דאי"ז רק חסרון בלשמה, אלא דאי"ז עדות על גירושין זה כלל. ואם נדחוק דלגבי עדים חיישינן למיעוטא דאין יודעין, א"כ למה אין חיישינן כן בסופר ג"כ, ולמה צריך לומר דהחשש הוא רק מה שמצאו באשפה. ואם משום דל' הגמ'**

וביאר דכיון דביבמות מספקא לן אם ע"א כנגד אתחזק נאמן או לא, קו' הגמ' בדרך את"ל קאמר, דאף את"ל דנאמן, מ"מ כאן גרע שהוא דבר שבערוה. וע' בשב שמעתתא (ו', ג') דנקט בדעת הרמב"ן דע"א אינו נאמן בדבר שבערוה אפי' היכא דאינו אתחזק, דכ' דב' קו' נפרדות הם [ובדברי הרשב"א אין מוכח, די"ל דלעולם נאמן בדבשב"ע גרידא, ורק במקום אתחזק אינו נאמן]. ושוב הביא הש"ש מהתשו' מיימוני ומהשו"ת מהרי"ק דס"ל דהיכא דליכא אתחזק דשפיר ע"א נאמן אפי' בדבר שבערוה. והיינו, דהם ביארו דקו' הגמ' א' הוא, דצריך לאתחזק וגם להא דבשב"ע הוא, ואם לאו שניהם ה' שייך להיות ע"א נאמן (ולהצד דע"א נאמן כנגד אתחזק, א"כ אין שייך להק' אלא משניהם בהדדי).

(ט) **אבל הכא דאתחזק איסורא דא"א, הוי דבשב"ע- ע' בתורת גיטין (בתוס' ד"ה הוי) שהק' דלכאו' אין עדות זו על אתחזק, ולא על דבשב"ע, אלא העדות הוא על כשרות גט זו, וממילא יהי' נפק"מ יוצאין בנוגע אם אשת איש היא או לא, אבל בעצם אי"ז עדות על אתחזק ודבשב"ע. ומדמהו להא דאי' דיכול אשה לבדוק סימני נערות, אף שיש נפק"מ לענין דבשב"ע, ומשום שהוא גילוי מילתא בעלמא, והיינו דבשעת הגדה אין מעידין על דבשב"ע, ע"ש מש"כ ליישב. וע"ע בחי' רעק"א כאן, דכ' דאף דעדוהו עתה אינו כנגד חזקה, דהא גם כפי עדותו הרי היא א"א עכשיו, אלא שמעיד שאפשר לגרש בגט זה, "אעפ"כ מקרי חזקת איסור במה דנדון אחר הנתינה דמגורשת ע"י גט זה ע"פ עדות העד".**

(י) **רוב בקיאיין הן- הק' החמדת שלמה, מה מהני רוב בדבר שבערוה, הא אנן קיי"ל כשמואל דבממון אין הולכין אחר הרוב, ומ"ט לא נילף בג"ש דגם בדבשב"ע לא מהני רוב. ובחי' ר' נחום (מ"ז) אי' דשאני ע"א מרוב, דרוב הוי בירור מסברא, וע"א הוי בירור רק מגזה"כ דנאמן. וא"כ, לגבי הגזה"כ דעדות, יש ללמוד מדיני ממונות דלא מהני אלא בב' עדים. אבל לגבי כח הבירור של רוב, בזה מהכ"ת לומר דהג"ש מלמדנו דין זה [וצ"ע**

קיץ תשפ"ג

משמע כן, דסתם ספרי, וכו', הרי על הגמ'
גופא ק', שהרי בהה"א סבר הגמ' שהי' רק
רוב, ולמה צריך עכשיו לומר דכולם הוא,
וממילא צריך לדחוק דכל הספק הוא דאולי
מצאו באשפה, והניח בצע"ג.